קיג: יש נוחלין פרק שמיני בבא בתרא

וירש אותה מקיש בו'. תע"ג דאיצטריך לכדאמר לעיל הכא לא דרים אלא מוי"ו כדפירש בקונטרס: **מקיש** ירושה שניה לראשונה. פי' בקונטרס דאשונה בן וכת דהך ירושה כתב בירושה בראשה ומה בהיא בן קודם לבת אף כשניה דהיינו אחין קודמין לאחות לירש בנכסי האח ואין נראה לר"י דמשמעו הכי דאי אחות קודמין שניה לא שמעינן דבני אחות קודמין לבנות אחות אלא נראה לר"י דירושה שניה היינו בן הבן וכת הבן בן הבת וכת הבת דהיקשא קאי אכל הך דכתיבי בקרא והכך דרשין להו לקמן (דף קטו.) מאין לו עיין עליו ומה שפירש נמי בקונטרס דאחות האב קודמין לבני אחי האב (ג) אינו מוכרחים לא עיין בה דהא תנן (שם) כל הקודם לנחלה יוצאי ירכיו קודמין: **אורעה** כל הפרשה בולה להיות דין. פי' בקונטרס לענין זה שצריך שלא נחלוקת נחלה כמו כדין וקשה לפירושו דא"כ אמאי מייתי דרב יהודה והא רב יהודה לא איירי בחלוקה אלא מיירי בדבר ששייך בו דין גמור ועוד דהוה ליה למימר חלוקת נחלות קא אמרת לא דין נחלות אלא מפר"י אורעה כל הפרשה כולה להיות דין לענין שעל כרחם של בנים נעשים דיינים אותם העומדים שם בשעת זאתה ועושין דין ולא מצי האי למימר אינו רוצה לדון לפניכם אלא לפני ב"ד הגדול או לפני ב"ד שבעירי אלא על כרחו מקבל אותן בדיינין ולא מיירי כמתנת שכיב מרע דהא לא הוו דבריו ככתובין וכמסורין אלא מדרבנן אלא מיירי כשנותן בקנין גמור במתנת בריא מעכשיו אם יומות וקרי לה נחלה לפי שהיא כענין נחלה שאינו קונה אלא לאחר מיתה ולר' יוחנן בן ברוקה אחי שפיר אפילו בלא קנין דאמר כמתניתין (לקמן דף קל.) אם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימין מן התורה וא"ת הא דאמר פרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לד:) ור"מ דמקיש ריבים לנגעים מה נגעים ביום אף ריבים ביום אפי' ביום הנחילו מאי עביד ליה מיבעי לכתביי רבה בר חנינא והשתא לא מיירי בדבר ששייך בו דין גמור הא שמעינן ליה מהיקשא דריבים לנגעים ואמאי איצטריך ביום הנחילו ולפירוש הרשב"ם אחי שפיר דאיצטריך לחלוקה בעלמא ולא היימי מצריך ביום דומיא דחלוקה שותפות בעלמא ואומר ר"י דלפי' נמי איצטריך דס"ד כיון דמשונה משאר דינין שדנין בעל כרחו ה"א דדנין אפילו בלילה: אבל להיות דין וצריך ג' וביום וילפינן נמי מיניהו לכל דיני ממונות להיות דנין מחלתן ביום כנחלות דכתיב בהו ביום הנחילו: **וכדרב יהודה.** אתא לאשמועינן רבה בר חנינא דצריך ג' לחלק נחלות כדין וביום: **ג' שנכנסו לבקר את החולה רצו כותבין כו'.** נראה בעיני דדוקא נקט שנכנסו לבקר הלכך רצו יעידו רצו יהיו דיינים אבל אם נכנסו להעיד שזימנום שם והביאום לשמוע כדי להעיד הרי הם עדים ואין עד נעשה דיין דדמי לנכנסו בלילה דתניא להו עדים לקמן (דף ל.) הוא"ל ומתמהה לא היו ראוין לדין בלילה לאו) תחלת דין הוא וכ"ש הכא דאם באו לשם עדות אין עד נעשה דיין ונראה לדבר בפ"ק דמכות (דף ו.) דקתניא להו רבי יוסי התם עדים לפסול את השאר אם ראו עמהן את המעשה והן פסולין לעדות ותניא לה עדות שנמצא אחד מהן קרוב או פסול ומבטל עדות כולן ורבי פליג עליה ואמר מה יעשו שני אחין שראו באחד שהרג את הנפש ואמרינן גמר' [שם] דרבי נמי מודה דהוו להו עדים בראיה בעלמא אם באו לראות כדי להעיד דאמר רבא כי אמרינן להו למיחזי אחיתו או לאסהודי אחיתו כלומר כשבאתם לראות את המעשה לאיזה דעת באתם לראות או להעיד או אמרי לאסהודי אחיתו נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטילה ואי אמרי למיחזי אחיתו מה יעשו שני אחין כו' ואמר רב נחמן התם הלכה כרבי וקי"ל [כמוכות יג.] הלכה כרב נחמן בדיני נמליאו למדין שהבא לראות מעשה כדי להעיד חשבינן ליה עד ואפילו לפסול כל חבריו לבטל עדותן אם הוא פסול וכל שכן היכא דזימנוהו לבוא לראות לוותה שכיב מרע כדי להעיד דשוב אינו עושה דין. והדתנן בראש הסנה (דף כה:) ראוהו ג' והם בית דין יעמדו שנים ויושיבו מחבריהם אצל היחיד התם הוא שלא באו מתחלה כדי לראותו על מנת להעיד דא"כ שוב אין היחיד יכול להיות דיין דאין עד נעשה דיין אלא כשראוהו ממילא בלכתם בשוק או שהיו יושבין במקום אחד ומשם ראוהו ופייג מצאתי לרבני מתשובת רבינו שלמה זקני מ"כ שכתב הא כן (ה) ועוד מדרב יהודה שמעינן דאין צריך לומר אתם עדי בשכיב מרע דאמר רב יהודה ג' שנכנסו לבקר את החולה רצו כותבין רצו עושין דין שנים כותבין ואין עושין דין ופירש רב אסדא לא אמרן אלא בילה כותבין ואין עושין דין כיון דלילה לא חזי לדינא עדים הוא דשויהו ואין עד נעשה דיין והאי ביום היכי דמי אי דאמר להו הוו עדים מי מצי למימר רצו עושין דין הא בהדיא סהדי שוינהו אלא לאו דלא אמר להו הוו עלי עדים וקתני רצו כותבין: **רצו כותבין.** את העדות כמו ששמעינן מפי החולה איתן מנחיל נכסיו: **רצו עושין דין.** דהא שלשה מינהו ודנין ואומרים כך הדין שפלוני יטול אלק זה ופלוני אלק זה שדמיהן מכוונין בשוה וכותבין להם פסק דין אלא יוכלו עוד לערער זה על זה כלום ותע"ג דאין כאן אדם שמעיד בפניהם כלום הא דתנא שמעיה גדולה מראיה וכיון דהן רואין את החולה שמחלק נכסיו בפניהם הולאת בעל דין כמאה עדים דמי [ב"מ ג.] ולאורך מה יעידו עדים בפניהם. והני מילי לאם רצו עושין דין דמשמע שאפילו החולה אינו יכול לחזור בו כגון מתנת שכיב מרע במקצת ולאיכא קנין דמי אלא הדר ביה כדאמרן לקמן בפרק מי שמת (דף קנח:) אבל בלא קנין כיון דיכול לחזור אין עושין דין כדמוכח לקמן [קיד.] שאין להן לדיינין לעשות דין בדבר שאפשר להבטל ואם דנו אין דייניהן דין דעדיין לא קנו עד שימות האב שמא יחזור בו: **רצו עושין דין.** אם לא כתבו אבל אם כתבו שוב אין עושין דין שהרי הכניסו עצמם בתורת עדות ואין עד נעשה דיין: **לא שנו.** הא דאם (ו) רצו עושין דין אלא שנכנסו לבקר את החולה ביום דכיון דשמעו מפי החולה הרי הועד בפניהם ולא תהא שמיעה גדולה מראיה ויכולין היו לעשות דין באותה שעה ביום הוא וכיון דנתרצו להיות דיינין בדבר כששמעו את העדות מפי החולה יכולין לדון היום או למחר כבית דין ששמעו עדות ואחר כך הולכין לבתיהן ונושאין ונותנין בדבר ופוסקין את הדין כפי מה שעיניהם רואות אבל אם נכנסו לבקר את החולה בלילה שבאותה שעה לא היו ראוין להיות דיינין ועדות שהועד בפניהם מפי החולה בלילה לא בפני בית דין הוא דבהיא שעתא אינן יכולין להיות דיינין (ז) והיינו דאיה דילהו אינה כשמיעת ב"ד ששומעין עדות מפי עדים אלא הן עצמן עדים הם כמה ששמעתן מפי החולה: אפילו

למאי הלכתא. ממעטו להו הא ודאי יורשות אחי אמן שהרי הבת יורשת אמה וכמקום אמה עומדת לירש אחי אמה שהרי האשה יורשת את אחיה במקום שאין את כדלקמן בסמוך דמקיש ירושה שניה לירושה ראשונה כו': **לקדם.** שיקדמו הבנים לבנות לירש את דודיהן דילפינן לקמן מירושה לראשונה להכן קודם לבת: ה"ג **דאמר רב שמואל כו' וירש אותה.** הכי נמי הוה מצי למינקט ואם אין לו בת ונתמתם את נחלתו לאחיו דהיינו ירושה שניה אלא סיפא דכולהו נקט וכ"ש ירושה שניה ופליגיא דסמיכי לירושה ראשונה. ירושה ראשונה הכמונה מחלה וקודמת לכל היורשין שהבן קודם לכל יורשין שבעולה: **מקיש.** לכתיב [במדבר כז] ואם אין לו בת ואם אין לו אחים וכן כולם בוי"ו מוסיף על ענין ראשון: **אף ירושה שניה.** והוא הדין לעניינים דבן קודם לבת דאחין קודמין לאחות לירש בנכסי האב והאחות קודמת לאחי האב אם מת ואחי האב קודמין לבני אחי האב ואחות האב קודמת לבני אחי האב וכני אחי האב קודמין לבנות אחי האב אחיותיהן אבל אם יש שני אחי אחי האב ולזה בנים ולזה בנות אלו יורשין חלק אביהן ואלו יורשות חלק אביהן וכן הלכה: **כיוס הנחילו.** הוה מצי למכתב בהנחילו: **כיוס אתה מפיל נחלות.** לקמיה מפרש לה: **א"ל אביי כו'.** סבור היה דהאי מפיל נחלות כלומר מת ביום מפילין הנחלות ליורשין שאם מת ביום יירשו בניו נכסיו: **דלמא דין נחלות קאמרת.** שאין דינן אותן אלא ביום כשאר דיני ממונות דכתיב בהו (ירמיה כח) בית דוד דינו לבקר משפט דהא כל שאר נחלות נמי מיקרו משפט דכתיב דכתיב בסוף פרשת נחלות והיתה לבני ישראל לחוקת משפט מדקרי להו משפט ש"מ כל שאר נחלות נמי ביום ואי משום דכתיב [שמות יח] ושפטו את העם בכל עת הא אוקמיה רבא בסנהדרין בפרק אחד דיני ממונות (דף לד:) לגמר דין אבל מחלת דין ביום דלהכי כתיב ביום הנחילו והיינו דתנן [שם לא.] דיני ממונות דנין ביום וגומרין אף בלילה: **דמנית כו'.** כלומר דהכי נמי אשכחן בברייתא אחריתי דמשוי להו לכל נחלות דין דסד"א חילוק נחלות הרי הוא כחלוקת שותפין בעלמא ולא תסיב דין קמ"ל ומיהו מרוייהו קראי לריבי ביום הנחילו איצטריך לאחלת דין דביום ותוקת משפט אצטריך לרבויי כל שאר נחלות דליהוו דין דהאי ביום הנחילו לא איירי אלא בכן היורש אביו לחוד: **אורעה.** לשון מאורע לשון ויקר מקרה (רות ב) כלומר נסתיימה

מסורת הש"ס

(א) [ולקמן קטו.]. (ב) סנהדרין לד:. (ג) שם ע"ש, ד) כפ"א טיפף: זמן, (ה) [ולאמר. רש"ל].

תורה אור השלם

1 וְהָיָה בְּיוֹם הִגְדִּילוֹ אֶת בָּנָיו אֶת אֲשֶׁר יִהְיֶה לוֹ לֹא יוּכַל לְבַכֵּר אֶת בֶּן הָאַהֲבָה עַל פְּנֵי בֶן הַשְּׂנוּאָה הַבְּכֹר: דברים כא טז

2 וְאִם אֵין אַחִים לְאָבִיו וּנְתַתֶּם אֶת נַחֲלָתוֹ לִשְׁאֵרוֹ הַקָּרֹב אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וְיָרַשׁ אֹתָהּ וְהָיְתָה לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחֻקַּת מִשְׁפָּט כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה: במדבר כז יא

הגהות הב"ח

(ו) רש"ב"ם ד"ה ג' שנכנסו וכו' סמוך כה כן מדרב יהודה מ"ל ותיכף ומיד נמתק: (ז) ד"ה לא שנו וכו' מצינו למימר לא תהא שמיעה גדולה מראיה והכא אליה דיליה אינה: (ז) תוס' ד"ה מקיש וכו' לגני אחי האב אף כאן אגב תוליה:

מוסף רש"י

ואי אתה מפיל נחלות בלילה. מפרש לה ואזיל (סנהדרין לד:). דלמא דין נחלות קאמרת. דביום הא לוחת מת דין פסוק ואין לריך עוד לדיינין יכולין לא הי דין פסוק ולריך דיינין ואלו שמתנו לוחת כמת יעידו בפניהם (שם). לחוקת משפט. בפרשת נחלות דפ"ש כי יומת ונו' מתיבא (שם). אורעה. נסתיימה. להיות דין. דמשמע הפלת נחלות דין קנין הוא כשעת המיתה, הכל כמו שאמר המת ואין הדבר לריך דיינין אלא שומעי הלוחה בלבו (שם). רצו כותבין. כלשון עדות והיוליסים יבאו לב"ד וכ"ל יעבו כפי הלוחה (שם). רצו עושין דין. השומעין ראיין ומלינין להיות מחזיקין כל אחד בשלו. הכל כמו ששמעו (שם). שנים כותבין ואין עושין דין. דמתחילתו לא נראו להיות לדיינין (שם).

רבינו גרשום

יורש את בנה תנא בני אחיות ירושין אחות אמן: קא בעי למאי הלכתא. קא חני ולא בנות אחיות וכי אם אין להם אחים אמאי לא ירית בנות: אמר רב ששת לקדם קהני. כלומר וראי יורשות בנות אחיות היכא דליה לה אחי אבל אם אית להו אחי הם קודמין לירש ולא בנות וכי היכי דגבי אמן הבנים קודמין לבנות הכי נמי גבי אחיות: וירש אותה מקיש ירושה שניה. דכל המאוחר מן קרובים שבפרשה שני הוא לגבי חבירו שלמעלה ממנו: מקיש שניה. דהיינו ירושה של שאר קרובים לירושה ראשונה דבת דאם יש לו בן שהבן קודם לבת: ודלמא דיני נחלות. אי אתה דן בלילה: אורעה כמו מאורע. כל הפרשה כולה של נחלות להיות דין וכדרב יהודה כו' והאי קרא בסוף פרשת נחלות כתיב: שלשה שנכנסו לבקר את החולה שנכנסו לבקר את החולה ולא נכנסו לא על שם עדי צוואה ולא להיות דיינין כי אם לבקר: רצו כותבין. עדות שזאת אותו שכ"מ שחילק נכסיו ליורשין: רצו עושין דין. שאם נתן למי שלא היה ראוי לירש או שהגיח להן אביהן יורשה ולא רצה אחד מהן לחלוק עם אחיו או לא נתן לבכור פי שנים כדין תורה יכולין לעשות כדין וכופין אותו עד שיחלוק דהואיל דב' דינין [דיינין] ממונות: ב' כותבין. ומקבלי עדות נינהו ואין רשאין לדין דאין בית דין סחות מג': לא שנו. דרצו כותבין רצו עושין דין: אלא באם שנכנסו לבקרו

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com